

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, dovek poseba. Pošt. šif. 11.153. Telefon 4586

Poslanstvo učiteljice žene in matere

Število ljudskošolskega učiteljstva je v povojni dobi zelo naraslo. V Sloveniji je v osnovni šoli zaposlenih nad 4200 učnih oseb, a od teh je nekaj nad 1050 poročenih učiteljic — učiteljice žen in mater. Eno četrtino vsega učiteljstva tvorijo torej poročene tovarišice. Ni zgolj slučaj, da naglašamo to število in poudarjamo poslanstvo učiteljice žene — učiteljice matere, marveč imamo še prav poseben razlog ponovno načeti to vprašanje.

Učiteljice, ki so sledile svojemu naravnemu nagonu, klicu materinstva in stopile v zakon, so v primeri s svojimi stanovskimi tovarišiči in neporočenimi tovarišicami gmotno zelo prikrajšane. Za enako delo prejemo mnogo slabše plačilo. — Kot ironija naravnega razvoja življenja jih od dneva poroke dalje zasleduje klic »usode«: »Postani žena in mati, da Tvoje delo ne bo več enako vredno prejšnjemu, vsaj vrednotilo se ne bo enako, ker boš zanj prejela slabše plačilo.« Nastane vprašanje, ali je delo učiteljice žene in matere slabše in zato manj vredno, nego njeno prejšnje, nego delo njenega tovariša, njene neporočene tovarišice? Ne! Ravno nasprotno je res.

Poročena učiteljica-mati, ki ima lastne otroke, ki jim je dala življenje in jih vzgojila, je na njih kot mati zaznavala vse sladkosti in težave, dobre in slabe plati doraščajočega otroka. Pravo materinsko ljubezen je začutila prvič do lastnega deteta, in prav materinska ljubezen je za vzgojo otrok nujno potrebna. — Kdo je torej bolj poklican, bolj usposobljen za vzgojiteljski in učiteljski poklic nego mati, ki z materinimi čuvstvi gleda na poverjeno ji mladino.

V zadnjem času se stalno naglašalo načelo: Šola naj se čim bolj približa življenju! Toda kdo in kako naj izvaja to načelo? Kdo naj približa otroku šolo tako zelo, da ne bo občutil razlike med njo in vsakdanjim življenjem? Kdo pozna otroka do najmanjše podrobnosti, kdo pozna vse faze njegovega razvoja, kdo bo kot osebnost mogel vplivati na šolarčka, ki prvi korak usmerja v šolo in življenje, ter ga voditi najbolj večje, vsakdanjemu življenju slično od stopnje do stopnje vzgoje, od stopnje do stopnje pouka? Teoretična razglabljanja in študij ustvarjajo mojstre v poklicih, toda z otrokom čuti, otroka doživlja in popolnoma pravilno razume edino le mati.

Poročena učiteljica pozna življenje z vseh strani, pozna družino in njene senčne in sončne plati, pozna ogromne skrbi, ki jih povzročajo v družini otroci in zato zna tudi najbolje oceniti napake otrok in presoditi njihovo darovitost. — Kdor ima lastne otroke, najlaže presoja tuje. Kdor je na lastnih otrocih preizkušal vzgojo, bo s pridom uporabljal pridobljena izkustva pri drugih otrocih.

Kako zelo je v današnji dobi potrebna vzgoja socialnega čuta v šoli! Razvrne razmere in splošna posurovelost, ki jo lahko opazimo dnevno, nas naravnost silita k uvidevanju te potrebe. Toda realizacija in izvedba je težka. In kdo bo zopet najlaže to izvedel? Ali morda ne mati?

Materinska in vzgojiteljska vloga sta si ne samo najbližji, marveč povsem nerazdružljivi. Kakor ustvarjen je za poročeno ženo — za učiteljico mater — učiteljski poklic. — In ali ne bi bilo največje zlo, če bi se učiteljico ženo-mater hotelo odstraniti od njenega najprirodnejšega poklica vzgojiteljice in učiteljice? Toda prvi korak k temu je bil že storjen z uvedbo delnega celibata. Doslej ni bilo opaziti nikake namere, da bi se ta uredba ukini, čeprav nam že bežna presoja položaja pokaže, kako težke socialne in tudi moralne posledice rodi taka določba.

V svoji knjigi »Spol in usoda«, I. del, pravi Angela Vodé o poklicnem delu žene med drugim tudi: »Poklicno delo je tisto področje občestvenega življenja ljudi, ki najbolj odločilno vpliva na ženino socialno usodo. Če premostrimo preteklost in če premislimo ženini današnji položaj, vidimo, da je bila usoda žensk vseskozi usoda zapostavljene družabne skupine, in sicer v prvi vrsti zato, ker jim prav v poklicnem delu nista bila dana možnost in razmah v udeleževanju.«

Edini učiteljski poklic je bil tisti, v katerem se je žena do zadnjih časov svobodno udeleževala. — Delni celibat je postavil mejo, že prej pa je bil skoro onemogočen pristop ženskam na učiteljske z ukinitvijo razredov in omejenim številom v posameznih oddelkih. Ali naj tem omejitvam sledi še nove? Številni zakoni so zgrajeni na ženinih dohodkih, večje in manjše družine se preživljajo izključno z materinim zaslužkom, zato bi vsaka sprememba v tem pogledu razdrta nešteto zakonov, uničila nešteto družin.

Za očuvanje učiteljske družine je v prvi vrsti potrebno priznavanje poslanstva učiteljice žene in matere. Njeno delo je veliko, njene zasluge za šolo neprecenljive, zato naj ostane v svojem poslanstvu nemotena.

Z duhom časa

Državni nastavljenec najboljši odjemalec knjižnih proizvodov

»Z duhom časa« je geslo vsakega naprednega sodobnega človeka. Kdor se ne more vživeti v vsesplošno razgibanost današnjega časa, je mrtev za sedanost, brez večjega vpliva bo šlo mimo njega stoletje tehnike in največjega napredka.

Kulturne potrebe človeka dvajsetega stoletja so prav radi silnega napredka na vseh poljih človeškega udejstvovanja zelo narasle, da si brez njih ne moremo misliti popolnega človeka. Hvalevredno je dejstvo, da je pod silo novih razmer rodila v vsakem človeku misel o notranji izpopolnitvi. Misel o izpopolnjevanju je zajela več ali manj prav vse sloje in stanove in nihče noče zaostati, ker bi to pomenilo podleči tempu dvajsetega stoletja.

Najsplošnejša in še danes obče znana sredstva za duhovno izpopolnjevanje naroda so knjige, listi, revije, časopisi, nadalje tudi gledališča itd. V teh duševnih proizvodih se zrcali bistvo današnjega časa, njegovi uspehi in neuspehi, iz njih doznavajo ljudstvo svoj napredki in svojo vrednost. Posebno velikega pomena so imenovane kulturne dobrine za sodobnega intelektualca ter vzgojitelje.

Nesmiselno bi bilo razpravljati o pomenu knjig in revij za človeka, ko vidimo že pri bežnem pogledu preko vsakdanjega življenja njih blagodejni vpliv na človeški duh, razum in srce. Povsod se ustanavljajo nove knjižnice in nove knjižne zadrage, ki skušajo za mal denar postreči ljudstvu z dobrimi knjigami; nove struje in stroke dajo nove liste in revije. In zakaj se ustanavlja po manjših mestih in na deželih toliko novih prosvetnih domov z gledališkimi odri? Ker si narod želi navzgor k umskemu napredku s sredstvi, ki so mu na razpolago in dosegljiva.

Najboljši odjemalec vseh duševnih proizvodov je ostal do danes še vedno državni nastavljenec, ki nekam nagnosko čuti potrebo po kulturnih sredstvih. Mnogim izmed njih — učiteljem, profesorjem — so te kulturne dobrine pri udeleževanju v življenju neobhodno potrebne, nekaki viri svežih življenjskih sokov, ki jim odkrivajo nova pota in resnice. Ta večja ali manjša povezanost med državnim nastavljenecem in kulturnimi potrebami osvetli novo dejstvo, da je bil in bo ostal največji odjemalec sodobnih knjižnih izdaj — državni nastavljenec. S tem smo pa že označili državnega nastavljenca za največjega podpornika naše knjižne kulture.

Občutna redukcija plač leta 1935. je državnim nastavljenecem zelo omejila odjem sodobnih kulturnih sredstev. Državni nastavljenec se je pač moral odpovedati v svojo škodo marsikateri kulturni potrebi ter osredotočiti vso skrb le za ohranitev golega življenja. Število naročnikov je po vseh upravah občutno padlo. Padec števila naročnikov je dokumentiral, da je državni nastavljenec največji odjemalec kulturnih dobrin. Redukcija plač je v prvi vrsti škodovala naši knjižni kulturi in njenim producentom. Tedaj so smatrali številne odpovedi za domojen bojkot in protest proti znižanju prejemkov, nihče pa ni pogledal resnici do dna in videl upravičenost tega koraka, ki ga je narekoval čut samoohranitve. Šele knjigaren in knjižne zadrage so bile prve, ki so v svojih prosvetnih dovolj jasno povedale, da je bila redukcija plač njim v škodo in da je državni nastavljenec najboljši njihov odjemalec.

Najbolj je bil prizadet z redukcijo plač leta 1935. učiteljski stan, ki je izmed vseh državnih nastavljenecv najbolj navezan na sodobne vire znanosti in vede. Navezan je na kulturna sredstva radi dela v šoli in med narodom, določeni in postavljeni, da vodi ljudstvo z duhom časa! Moral se je radi redukcije na teh dobrotah občutno prikrajšati ali pa celo popolnoma odpovedati, ker so učitelji izgubili od pete skupine navzdol od 700 do 295 dinarjev mesečno od plače. Kako naj si privoščijo knjige in druge dobrote tiska učiteljski pripravnik, ako dobi ob mesecu na roko reci, beri in piši 970 dinarjev kosmate plače in čeprav je on najbolj potreben vseh naštetih kulturnih dobrin!? Ali si naj privoščijo knjižne zbirke oče veččlanske družine, ki ima toliko plače, da skrije svoje golo življenje ter življenje ostalih družinskih članov?

Odpoved kulturnih sredstev je pomenila za učiteljski stan velik korak nazaj, korak v konservativnost po krivdi drugih! Učitelj je in mora biti tesno navezan na kulturne potrebe dvajsetega stoletja kot intelektualca, kot človek in končno kot — učitelj, ki uči in vzgaja mladino in narod v duhu časa. Pedagogi so dali sedanjemu veku ime tudi »stoletje otroka« in ravno v tem času je ostal učitelj — vzgojitelj brez možnosti, da si nabavi, kar mu je potreba, da dela v smislu posvetila. Kdor pa le ne vzdrži brez njih — to smo vsi — si mora pritrjavati dobesedno od ust in od ust svoje družine.

Učiteljski stan ima za širjenje naše knjige še zasluge v tem, da povsod zanjo agitira. Edini človek morda v kraju, ki ima vsaj nekoliko pregleda čez literaturo, da lahko svetuje ljudstvu nabavo te ali one knjige za osebno rabo ali za knjižnico. Z odpovedjo je prenehala tudi ta njegova uslužnost.

Dokler se ne bodo izboljšali učiteljstvu ter ostalim državnim nastavljenecem življenjski pogoji, toliko časa se razmere v pogledu znatnega dviga knjižnih izdaj ne bodo vrnile v svoje prvotno stanje. S povišanjem prejemkov se ne bodo izboljšali samo življenjski pogoji državnega uslužbenca, temveč tudi pogoji za poživitev knjižne produkcije, kar bo v dobro naši kulturi in šele tedaj bodo učiteljske vrste korakale zopet z duhom časa. Vir.

Za avtomatično napredovanje

§ 48. zakona o uradnikih določa, »da se morejo vršiti napredovanja v istem zvanju po skupinah samo na izpraznjena mesta« in sicer »more napredovati na izpraznjeno mesto v višji skupini, če je prebil v predhodni skupini in sicer v IX. najmanj po štiri leta, v VIII., VII., VI., V. in IV. pa po tri učinkovita leta« (§ 49.).

S tem določilom je prenehalo avtomatično napredovanje ter so se določili minimalni, a ne maksimalni roki za prestop v višjo položajno grupo, ko šele more učitelj napredovati. Zakon predvideva za IX. skupino 4, a za ostale skupine po 3 leta minimalne službe.

Samo z enega vidika bi se dal ta način napredovanja opravičiti, namreč napredovanje postaviti na širšo in prilagodljivejšo osnovo od avtomatičnega načina. Merodajna oblast dobi možnost, da »more« izbirati za napredovanje najbolj vredne, sposobne in marljive uslužbenca — učitelje. Seveda bi se morala vršiti izbira po strogo objektivnih normah: edino po zmožnosti in delu. Če vzamemo napredovanje samo s tega stališča, daje avtomatično napredovanje vsem enako možnost napredovanja, ne glede na njih sposobnost. S tega vidika bi se mogel razlagati zakonodavčev »more«. Kdaj bi bilo to stališče v resnici dobro? Le tedaj, če bi ga izvajali pravični, objektivni in nezmotljivo pošteni ljudje, ki bi strogo upoštevali edino in samo službene ozire. V praksi je to nemogoče.

Sedanji način napredovanja ne prinaša zadovoljstva med uradništvom, najmanj pa med učiteljstvom. Napredovanje je otežkočeno iz dveh ozirov. § 48. pravi, »da se morejo izvršiti napredovanja le na izpraznjena mesta«, in še na ta le, če je zasiguran kredit, ki se določa vsako leto s finančnim zakonom. Uradniki v nižjih skupinah morajo čakati tako dolgo, da se izprazni mesto v višji skupini radi upokojitve, napredovanja ali smrti. Zakon namreč določa, da se mora izvršiti sistematizacija mest. Če se bo izvršila pri učiteljstvu sistematizacija mest, bo napredovanje še težje, ker bo mogoče napredovati edino na izpraznjena mesta (smrt, napredovanje, upokojitve). Izpraznjenih mest pa bo vsako leto malo, dočim jih bo na napredovanje čakalo mnogo več. Tako napredovanje je za učiteljstvo praktično nemogoče, ker ni mogoče sistematizirati porodov ter se morajo ustanavljati novi oddelki, kjer je dejanska potreba in ker ni enakega števila učiteljstva v posameznih skupinah, in končno, ker si učiteljstvo v posameznih grupah ne pridobi pravice do napredovanja v višjo skupino istočasno. Če pogledamo naš stalež, dobimo po približnem računu v posameznih grupah sledeče število učiteljstva:

V. 220, VI. 1170, VII. 790, VIII. 840, IX. 510; pripravnikov 670. Kako in kdaj bodo mogli učitelji VI. in V., posebno še, ker je za učiteljstvo vnešena klavzula, da morejo napredovati v V. skupino učitelji, ki izpolnijo 55. leto starosti, imajo 30 let službe ter tri

VSEBINA:

Poslanstvo učiteljice žene in matere.

Z duhom časa.

Za avtomatično napredovanje.

Učiteljska naturalna stanovanja.

Teško se je vživeti.

Učitelj in kmečki stan.

LISTEK: Spol in usoda II. del.

Splošne vesti. — Osebne zadeve. — Kaj vse pišejo. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Učiteljska tiskarna. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

odlične ocene. V V. skupino bi moralo napredovati učiteljstvo — kot v ostale skupine — po 3 letih učinkovite službe. In kdaj bodo napredovali učitelji ostalih skupin, če ni mest v VI.! Za pripravnike tudi ni izgleda, saj že eno leto ni bilo napredovanj v VIII. skupino! Praktično je tako napredovanje neizvedljivo ter se zavlačujejo v nedogled, kar povzroča zavist in sovraštvo. K tej omejitvi čakanja na »izpraznjeno mesto« je finančni zakon dodal še drugo — kredit. Finančni amandna bi moral določiti vsako leto kredit za vsa izpraznjena mesta, dočim dovoljuje le omejene vsote, čeprav so mesta v višjih skupinah prazna in bi se napredovanje moglo izvršiti. Ta dva zadržka ne spravita napredovanj za mrtev točko, ker se morejo izvršiti le ob izrecni izpolnitvi obeh pogojev.

Da se ne bi godile zlorabe, določa zakon, da mora vsako ministrstvo napraviti za svoje uslužbenca rangno listo. § 102. pravi, da se določa čin uslužbenecv v tem redu: »1. po skupini; 2. po dolgotni službi v isti skupini; 3. po činu položaja, s katerega je prišel; 4. po dolgotni službi v isti stroki; 5. po dolgotni službi vobče; 6. po datumu rojstva«. Prvenstveno vlogo igra dolgotni službi v isti skupini; t. j. napreduje na izpraznjeno in s kreditom zasigurano mesto oni učitelj, ki je prebil najdalj časa v nižji skupini. Po tem kriteriju napredujejo najstarejši učitelji. V praksi se to načelo ne izvaja vedno, vsemuč se izrablja »široka osnova zakona« za napredovanje privilegirancev, ki ne ustrezajo niti kriteriju sposobnosti niti ranga. Eni napredujejo takoj po izpolnjenju let, drugi morajo čakati nekaj mesecev, nekateri pa dolga leta.

To žalostno stanje povzroča med učiteljstvom in sploh uradništvom zavist, sovraštvo in nevoljo.

Ker je napredovanje vezano na prazno mesto v višji skupini in na kredit, zaostaja vedno več napredovanj ter bo v bodoče še bolj otežkočeno, ker ne bo dovolj izpraznjenih mest niti ne bo mogla država votirati razmeroma velikih vsot za vsa zaostala napredovanja.

Vse izpovedano opravičuje težnjo učiteljstva po avtomatičnem napredovanju, ki je edino relativno pravično, ker omogoča vsemu učiteljstvu po predpisanem času in neoporečni službi prestop v višjo skupino — ne glede na vse druge izvenslužbene činitele. To napredovanje je tudi najbolj objektivno, ker po njem napredujejo prav vsi, če nimajo kakega disciplinskega zadržka. Za uradništvom je avtomatično napredovanje najboljše in tudi za državo je izvedljivo. Če je mogel zakon omogočiti avtomatično napredovanje po periodičnih poviških, bi mogel z nekoliko večjimi vsotami dopustiti tudi po skupinah. Rok za avtomatično napredovanje se naj določijo kakor se hočejo, samo da napredujejo vsi po istem kriteriju.

Naša glavna borba mora veljati poleg zvišanja naših prejemkov predvsem zakonjenu pravičnega avtomatičnega napredovanja.

Učiteljska naturalna stanovanja

Zakaj občine ne zidajo?

V »Učiteljskem tovarišu«, št. 25., od 26. januarja 1939. obravnava dopisnik — a — pod gornjim naslovom problem učiteljskih naturalnih stanovanj zlasti na deželi in zaključuje svoj članek z zahtevo, »da se izdajo točni predpisi glede učiteljskih stanovanj. Taki predpisi, ki bi morali vsebovati točna določila glede velikosti in stanja učiteljskih naturalnih stanovanj, bi morali biti sestavljeni na principu: zdrava, svetla, sončna in higienska stanovanja učiteljstvu za naporno in nezdruženo delo v šoli.«

Da bi se izdali taki predpisi specialno za učiteljska naturalna stanovanja, ni pričakovati. Za učiteljska privatna stanovanja ni no-

benih posebnih zahtev in potreb, ki bi se ne ujemale s splošnimi zahtevami stanovanja drugih državljanov. V tem oziru pa je poskrbljeno v vseh podrobnostih s predpisi »Gradbenega zakona« od 7. junija 1931., št. 21.743, »Službeni list« kr. banske uprave, 47. kos od 13. avgusta 1931., in s »Splošnimi navodili« za izdelavo uredbe o izvajanju regulacijskega načrta in gradbenega pravilnika od 15. junija 1932., M. G. br. 17.140, »Službeni list« kr. banske uprave, 16. kos od 25. februarja 1933.

Ako nastane glede primernosti, uporabnosti in higijene učiteljskega naturalnega stanovanja spor, je edino primerno, da se skli-

cujemo na že veljavne predpise gradbenega zakona in v zvezi s tem izdanih pravilnikov.

Glede zidanja novih šolskih poslopij in učiteljskih stanovanj pa je nastal z »Uredbo o vzdrževanju ljudskih šol« od 9. septembra 1936, popolnoma nov položaj. Upravnim občinam je sicer še nadalje ostala dolžnost zidati in v dobrem stanju vzdrževati šolska poslopja in učiteljska stanovanja, najemnine za najeta šolska poslopja pa plačujejo banovine po čl. 4. uredbi. Kaj sledi iz tega: Kjer šolske občine nimajo lastnih šolskih poslopij, marveč so šole nastanjene v najetih poslopijih, odpade iz občinskega proračuna izdatek za vzdrževanje šolskega poslopja, ker ga vzdržuje in popravlja gospodar z najemnino, katero mu plačuje banovina. Od najemnine pa plačuje gospodar rentnino in od te prejme občina svoj odstotek doklad. Ako šolska občina nima svojega lastnega poslopja, ima torej od tega upravna občina dvojno korist: 1. ni ji treba skrbeti za redno vzdrževanje šolskega poslopja, 2. prejema od njemnine občinske doklade na rentnino. Ako pa bi ob-

čina zidala lastno šolsko poslopje, si nakoplje velike gradbene stroške in ji poleg tega odpadeta še omenjeni dve gospodarski ugodnosti. V tem položaju je pričakovati, da se bodo občine še bolj kot doslej upirale zidanju šolskih poslopij in učiteljskih stanovanj in poleg tega skušale, da se najemnina za najeta poslopja čim bolj zviša. Posledica tega stanja je tudi neenakomerna davčna obremenitev občin; občine z lastnimi poslopiji morajo poleg svojih, posredno z banovinskimi dokladi vzdrževati z najemnino še najeta šolska poslopja v drugih občinah.

Nujno potrebno bi bilo odpraviti ta nedostatek. Ako se pa hoče doseči, da bodo občine v lastnem interesu skrbele za zidanje novih šolskih zgradb in učiteljskih stanovanj, bi morale iz banovinskega proračuna prevzeti stroške za najemnino šolskih poslopij.

Vsekakor bi bili zanimivi podatki, kako so se v zadnjih dveh letih po izidu Uredbe o vzdrževanju ljudskih šol gibal izdatki za najemnino šolskih poslopij v primeri s prejšnjimi leti. — ce

pravi poti, je navadno največ ovir! Ta ugotovitev je posebno za naš stan posebno važna. Poudariti je treba, da se je slovenski učitelj pri teh naporih popolnoma sprostil vsih predhodkov in se tako rekoč pokmetil, da med njim in starim prebivalcem naše kmetijske vasi ni mogoče ugotoviti duševne razlike. Duševna harmonija je tako popolna, da nam jo lahko marsikateri drug stan zavida. Za naše delo pa je taka harmonija predpogoj k popolnosti dela.

Odveč bi bilo sedaj govoriti o delu. Kulturna bilanca je tako ogromna, da bo iz nje lahko marsikdo zajemal.

Še nekaj zelo važnega bi bilo dodati! Žive v slovenskem podeželju neke vrste »magnati« ali »vauše veličine«, ki navadno »reprezentirajo« slovenski narod. Povsod jih vidimo. Ako se ti istovetijo z »narodom«, potem pa pridemo seveda do drugačne pesmi! Žal imamo v našem podeželju mnogo primerov, ko je med temi velmožni in učiteljsvom neka razlika. Ti razni in raznoiki velmožje si pri nas tudi že od pamtlivega lastijo nad učiteljsvom in njegovim kretanjem neko komando.

Jasno, da je prišlo do »družabnega« preloma — račun pa naj plača učitelj. Ali ljudstvo, ki v zakulisje raznih hudih kulturnih borb v našem podeželju ne vidi, svojega učitelja manj ljubi, ker je le-ta po sili razmer stopil gospodu velmožu ali gospe veličini na prste ali celo na kurje oko? Dvomimo vsi, ki naš narod ljubimo, zanj delamo in gradimo v trudu in znoju, polnem radosti, lepšo podobo slovenske kmečke vasi in slovenskega ljudstva — kamor pa seveda tega ali onega ne smemo prištevati, ker se je družabno in po miselnosti iz njega marsikdo sam izločil!

V času, ko se nekaterim zdi, da bi bil le kmečki sin najboljši kmečki učitelj, so gornje besede še posebno premisleka vredne. Zalostno je, ker v nepoznavanju razmer marsikdo misli, da gre le za igro besed. Žal, da ni tako! Bog ve, kaj vse še pride? Vedeti pa moramo eno: Čim tesneje se moramo tudi v bodočnosti okleniti ljudstva, trpeti in delati moramo zanj kot njegovi najzvestejši služabniki (toda ne hlapiči poedincev!) in se verno držati in ravnati velikega gesla: Iz naroda za narod!

Teško se je živeti

Tožbe učiteljice začetnice

V jeseni smo »zasedli« Prekmurje učiteljski začetniki. Prišli smo teoretično bolj ali manj izobraženi, skoraj vsi pa smo v prvih mesecih spoznali, da smo za življenje nezreli in skoraj bi rekla, za naloge, pred katerimi stojimo vsak dan, nesposobni. 5 let smo hodili v šolo, slišali smo kopico imen pedagogov in delali ekscerpte različnih priznanih del, doživeli nismo ničesar. Življenja slovenskega otroka nismo niti zasluhteli. Strnjeni pouk, delovna šola, ki bi morala zavzeti prvo mesto v vzgoji, so šli mimo nas kot ena izmed več teorij, brez psihološke in življenjske utemeljitve, vsaj dojeli je nismo. V gospodarskih in nacionalnih problemih, ki jih bomo srečevali na vasi, nismo podkovani.

Preživeli smo tudi častljivo dobo brezposelnosti in jo tudi zapravili. Da ne bi bilo tako, bi lahko mnogo pripomogli starejši, izkušeni tovariši. Pa tudi oni so videli neki izhod v univerze. Nihče nam ni pokazal ali utiral poti v gospodinjstvo, kmetijske in druge gospodarske tečaje. Ta izobrazba bi nam danes pomagala uspešno reševati naše naloge, približala bi nas otrokom in ljudem in s tem bi ustvarili najtrdnjše temelje vzgojnemu delu.

Zdaj si lahko vsak misli, kakšne so začetniške težave učitelja, ki ima ljubezen do otrok in odgovornost do skupnosti.

Naše naloge v Prekmurju? Pereči gospodarski problemi: pomanjkanje zemlje, izselje-

vanje, poplave itd., zraven tega pa še življenje ob meji.

V šoli pa vzgajamo z ljubeznijo in razumevanjem. Mi smo predstavniki slov. kulture, naj otroci in ljudje preko nas spoznajo, da je lepa, poštena, pravična in človeška. Imejmo jih radi, z globokim razumevanjem celotnega njihovega življenja jih vzgajamo in izobrazujemo. Značajni in pametni ljudje bodo najmočnejši steber vsakemu tujemu valu.

O teh problemih razmišljajmo vsi, tudi tisti, ki niste tu. Svetujte nam, da bomo lahko izboljšali svoje delo. Vsi pa smo si lahko na jasnem, da sami učitelji teh stvari ne moremo rešiti. N.

—t Oglejte si zbirko učil v Knjižarni Učiteljske tiskarne, ko dospete v Ljubljano! Zberite primerno in naročite, da se Vam odpolje.

—t 15% popust dobe zadrudniki Učiteljske tiskarne pri nakupu blaga za lastno uporabo. Izkazati se morajo z zadrudnimi knjižicami.

—t Privoščite svojim otrokom vsaj malo veselja! Naročite pri Knjižarni Učiteljske tiskarne v Ljubljani ali pri njeni podružnici v Mariboru Josipa Ribičiča: »Pisane lutke« in »Tinkine zajčka« in Manice Komanove: »Teto s cekarjem« in »Strica s košm«.

Učitelji in kmečki stan

Od časa do časa se zgodi, da pride v debato razmerje učiteljskega stanu do kmeta, in sicer v koliko je delo prvega povezano s kmetijskim stanom. Od raznih napadov pred mnogimi leti, ko je ta ali oni oficijelni »predstavnik« v katerem koli zasedanju, ali po časopisju, razdril nekaj pavšalnih »ugotovitev«, se je od časa do časa, kakor so pač bili nagibi, potrebe in okoliščine, periodično prikazoval duh teh napadov, ki svoje smeri še do danes ni zapustil. Ni važno, kaj se govori, ker tega smo prečesto vajeni še od predvojne dobe sem; pomembno pa je, da bolehamo pri nas še vedno na učiteljevemu delu sovražni zagrizenosti, katera izgleda, da pri nas še dolgo ne bo izumrla. Nasprotno! Zdi se, da se s podtalnimi pripravami oborožuje za napad in da nalašč uprizarja mnenje, učiteljskemu delu kvarno in krivično.

Daleč smo od položaja, da bi se »branili« ali da bi hoteli »dokazati« nepravilno mnenje naših večnih sovražnikov na slovenski zemlji. Kjer govori sovražstvo, katerega stalna hrana je zagrizenost, je vsakršna jasna beseda ali dostojna polemika itak zaman. Resnicoljub-

nost je ponekod tako mrtva, da je niti čudeži ne bi mogli obuditi. Bog z njo! Saj smo vajeni tega že vrsto let! Da vendarle spregovorimo o tej zadevi, pa tiči razlog v tem, da prikažemo samemu sebi pot, po kateri nam je tudi v bodoče hoditi!

Ze od pamtlivega je učiteljski stan najbolj čvrsto povezan s slovenskim kmečkim človekom. Če je kateri od takih meščanskih stanov in poklicev vsaj toliko nudil podeželskemu človeku kot učitelj, bi smel s ponosom govoriti o svojem delu. Ne maramo nikogar kritizirati, treba bi pa bilo skoraj reči z besedami sv. pisma: Ljudstvo se mi smili! Po vojni je slovenski učitelj oral marsikje ledino, ko so mu drugi metali polena pod noge, ne toliko radi učiteljskega dela, temveč boječ se za svoje položaje. Nikoli se v našem podeželju ni tako vsestransko delalo, kot posebno ta zadnja leta, in da ni bilo gospodarske krize, bi bila naša vas že danes v preoblikovanju na dostojni kulturni višini, čemur pa se itak bliža. Ako se pojavijo tu in tam zavore, vidimo v tem samo znak, da je vse kolesje na pravi poti. Kajti na pravi, in to na vsaki

Spol in usoda II. del.

(Spisala Angela Vode.)

Izšel je II. del knjige »Spol in usoda« ter zbudil veliko zanimanje, predvsem med ženami samimi, ki jim je knjiga v prvi vrsti namenjena. Prav bi bilo, da bi jo čitali vsi, ki imajo dobro voljo pomagati človeški skupnosti v boljše dneve.

Angela Vodetova je znana kot neumorna, zelo izobražena, odkrita in poštna javna delavka. Privikrat sem jo slišala pred 14 leti na ženskem shodu, ko je poleg drugih govornic nastopila z zahtevo po ženski volilni pravici. Njen govor je bil miren, stvaren, resen in je napravil na zborovalke najboljše vtis.

Neštevilni njeni članki po raznih listih, razna predavanja ter knjigi »Žena v današnji družbi« in »Spol in usoda« nam kažejo, da je največ svojega dela posvetila vprašanju zboljšanja ženskega položaja.

Ce se hoče odpraviti zlo, je treba najti njegov izvor. To načelo je vodilo pisateljico, ko je pisala svoje knjige ter podajala zgodovinski razvoj ženskega položaja v družbi in ga primerjala z današnjim, ki je še vedno pod vplivom ženi nenaklonjene tradicije, v novejšem času pa ponekod še poslabšan v znamenju totalitarnih ideologij.

V prvem delu knjige »Spol in usoda« je pokazala, koliko krivic doživljajo dekleta že v otroški in deklisiki dobi radi svoje spolne pripadnosti in kako jih s pametno vzgojo lahko same popravljamo ter pripravimo dekleta za delo in borbo v življenju. Drugi del knjige pa razmotriva o razlikah med usodo moškega in ženske v zreli dobi, in sicer v zakonu ter v starosti.

Učiteljica Angela Vode, avtorica knjige »Spol in usoda«.

Razlike in podrejenost v zakonu nam postanejo razumljivejše, ko zveemo iz zgodovinskih podatkov zakona, da se je smatrala žena v začetku monogamnega zakona kot moževa lastnina. Še po današnjem državljansem zakoniku je mož glava družine in s tem mu je priznana oblast nad ženo in družino. Vendar se tako pojmovanje odnosa med možem in ženo polagoma umika rastoči enakopravnosti spolov, čim kulturneji postaja človek in čim globlje duševno soglasje vlada med zakoncem. K temu je pripomogla tudi žena sama, odkar se njeno zanimanje ne omejuje več

samo na najbližjo okolico, ampak se je začela brigati tudi za javna vprašanja in se s tem približala duševnemu interesu moža.

Med vzroki nesporazumljenj v zakonu omenja pisateljica gmotno pomanjkanje, alkohol, nezadostno medsebojno razumevanje in ljubosumnost. Da pomagajo z dobrimi nasveti v kritičnih primerih, so ustanovili po nekaterih državah zakonske posvetovalnice, ki obvarujejo mnoge zakonce pred prenapljenimi koraki. Ločitev zakona je namreč treba smatrati kot poslednji izhod iz krize in je treba pri tem misliti v prvi vrsti na otroke in njihove koristi.

Velike važnosti za ženin odnos do moža v zakonu je njena gospodarska neodvisnost, čeprav je pravi vzrok njenega dela v poklicu gospodarska nujnost. Seveda se pa žensko delo vrednoti manj kakor možsko, a neugodni delovni pogoji vplivajo kvarno na organizem žene delavke ter ne upoštevajo njenega otroka. Tudi žena-gospodinja se je zavedla vrednosti svojega dela in zahteva, da se prizna gospodinjstvo kot polnovredno poklicno delo, ki naj velja kot enakovreden prispevek za skupno preživljanje obeh zakoncev in za vzdrževanje otrok.

Od soglasja med možem in ženo je največkrat tudi odvisna sreča otrok. Medsebojno podpiranje pri vzgoji ter zgled njihovega življenja vpliva na otrokov značaj, ki postane v drugačnih okoliščinah lahko tak, da je otroku v nesrečo v poznejšem življenju.

Za ustanavljanje in zdravo rast družine pa je potrebno izboljšanje splošnih življenjskih pogojev. Če pri nas $\frac{1}{2}$ delavcev ne zasluži toliko, da bi mogli vzdrževati družino, če zaslužijo mitičarji 5—12 din na dan, če morajo pri redukcijah plač žrtvovati največ

uradniške družine, lahko rečemo, da je življenje naših družin v resnici bedno. V takih razmerah je rojstvo vsakega novega otroka namesto v veselje v novo breme družini.

Vprašanje zaščite družine rešujejo države na razne načine in iz različnih pobud. Resnično zaščito družine bi država izvedla le s primerno gospodarsko in socialno politiko, dostojnim življenjskim minimom, raznimi zavarovanji in če bi poskrbela še posebej za mater in otroka s potrebnimi socialnimi napravami, kakor posvetovalnicami, higienskimi tečajji, otroškimi zavetišči itd. Istotako bi se moralo uvesti splošno ljudsko zavarovanje za starost in onemoglost, ker je nečloveško, da se morajo mnogi delavci in delavke, ki so trdo delali vse življenje, na starost preživljati z beračanjem ali živeti od milosti kogar koli.

V sklepu knjige pravi pisateljica: »Pot, ki vodi do izboljšanja žene usode, ne vodi le preko borbe za državljansko enakopravnost spolov, marveč predvsem preko borbe za socialno enakopravnost vseh ljudi v družbo, ki ne bo trpela izkoriščanja slaberega po močnejšem. Samo taka ureditve družbe more žensko popolnoma zavarovati pred zapostavljanjem, le v taki družbi ženska ne bo občutila tragično svoje spolne pripadnosti.«

Stvarnost, globoko razumevanje za življenjske tegobe zapostavljenega dela človeške družbe, taktčnost, preprost in topel način pisanja so odlike knjige, ki jo bodo z razumevanjem lahko čitale tudi najpreprostejše žene. Njena visoka etičnost in vera v pravičnost, ki mora priti, nam bo v oporo v težkih dneh, ki jih preživljamo. Angeli Vodetovi pa s smemo žene biti hvaležne za njeno delo. K. L.

Splošne vesti

— Poziv predavateljem. JUU — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani namerava sestaviti seznam predavateljev, ki bi bili pripravljene predavati o šolskih, pedagoških, strokovnih, obče prosvetnih in kulturnih vprašanjih na zborovanjih sreskih društev. Vljadno prosimo vse one gospe, ki bi bili pripravljene taka predavanja, prevzeti, da sporočijo temo predavanja in pogoje, pod katerimi bi bili pripravljene iti predavat, na naslov: JUU — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

— Sreska učiteljska društva se naprošajo, da poravnajo zaostalo članarino sekciji, ker je neredno plačevanje velika ovira točnemu poslovanju. — Društvi Črnomelj in Koze naj pošljeta istočasno mesečne prijave. — Društva pa, ki teh za januar še niso dostavila, naj store to z obratno pošto! — Nekatera društva, ki smo jih navedli v zadnji številki »Učit. tov.«, nam dolgujejo še imenske sezname z organiziranimi učitelji poročenih učiteljic. Tudi to prosimo! Uprava.

HRANILNI IN POSOJILNI KONZORCIJ, KREDITNA ZADRUGA DRŽ. USLUŽBENCEV V LJUBLJANI — Gajeva ulica 9.

ima svoj

64. REDNI OBČNI ZBOR

v torek, dne 7. marca 1939., ob 19,30 uri v beli dvorani hotela »Union« v Ljubljani.

Zborovalni red:

1. Konstituiranje občnega zbora.
2. Poročilo upravnega odbora o delovanju in o letnem računu 1938. s predlogom o razdelitvi čistega dobička.
3. Poročilo nadzorstvenega odbora o delovanju in o letnem računu za leto 1938. s predlogom o razrešnici.
4. Čitanje poročila Zveze nabavljajnih zadrug o izvršeni reviziji.
5. Odobrenje letnega računa za leto 1938. in podelitev razrešnice upravnemu odboru.
6. Določitev višine, do katere se sme za druga zadolžiti.
7. Določitev višine, do katere sme zadruga prejemati hranilne vloge.
8. Določitev višine, do katere sme zadruga odobriti posojila članom.
9. Rešenje pritožb in predlogov, ki se morajo pisмено sporočiti upravnemu odboru vsaj 8 dni pred občnim zborom.
10. Dopolnilne volitve.
11. Slučajnosti.

Osebne zadeve

—i Na svoje prvotno službeno mesto sta bila premeščena Josip Jurancič iz Kostrivnice v Telče in Andrej Flajs iz Horjula v Zelimlje.

—i Z odlokem prosvetnega ministra je imenovan za upravitelja pomožne šole v Ljubljani Josip Mihelič, učitelj na isti šoli.

Moderne
tkanine

za kostume, plašče, obleke itd.

A. & E. SKABERNÉ
LJUBLJANA